

De kloktic

In september 1993 werd ik lid van schaakclub De Sleutelzet en dat kwam door Tonny.

Tonny weet dat zelf niet, want hij is voor dat tijdstip verhuisd en als we elkaar zo af en toe nog zien, hebben we het niet meer over schaken. Tonny was jarenlang mijn schaakpartner in de wijk waar ik woon. Iedere woensdagavond speelden we een partij of twee, drie beurtelings bij hem en mij thuis. Dat ging jaren goed. Tot Tonny op zeker moment last kreeg van de kloktic.

Wat is een kloktic?

De sportartsen zijn er nog niet helemaal over uit, maar onderhand wordt de kloktic toch wel als een ernstige aandoening beschouwd. Het kan zelfs iedere professionele schaker overkomen en daarom wordt de kloktic ook steeds meer tot de serieuze sportblessures gerekend.

Waar kunnen we de kloktic mee vergelijken?

We kennen allemaal de tennisarm, de voetbalknie, de bokseersneus en de judo-oren. Maar de kloktic zit meer tússten de oren, is dus een psychische aandoening. Tonny had daar op zeker moment zoveel last van, dat we met schaken moesten stoppen. Een tragisch moment, maar het ging gewoon niet meer. Wel heeft het nog enkele maanden geduurd voordat Tonny zich erbij neerlegde. Ook een bekend verschijnsel bij sportblessures. Men heeft last van zijn knie, maar men speelt dan toch nog een wedstrijd door. Men wil er niet aan, dat is het probleem. En zoiets móet verkeerd aflopen. Zo kennen we allemaal de beelden van die spits die ondanks de pijn in zijn knie toch zo nodig nog die penalty moest nemen. De man nam een aanloop, haalde uit en... zakte door zijn standbeen. De keeper had geen enkele moeite met deze strafschoep, want de bal haalde de doellijn niet eens. Zo ook is die Wimbledon-finale bekend waarbij de gedoodverfde kampioene maar bleef doorspelen met haar zere arm. Ook dit beeld is de wereld rondgegaan. Voor haar definitieve servicebeurt boog ze zich ver achterover, haalde met alle kracht uit en in een beweging door vloog haar racket de tribune in! Her Royal Majesty kreeg hem vol op het koninklijk oog. Waar gebeurd! Men wil niet stoppen. Men weet wat er mis is, maar men legt zich er niet bij neer. Zo ook met de kloktic van Tonny. Hij moet er eerder van geweten hebben dan ik, maar hij liet niets merken. Mij was de tic in het begin ook helemaal niet opgevallen, moet ik zeggen. Maar langzaamaan werd het erger. En eenmaal over het dode punt heen, zoals ik het moment maar even noem, ging het ook heel snel. Het drama drong toen ook pas in zijn volle omgang tot me door: Tonny kon tijdens het schaken niet meer zonder klok! Wanneer Tonny binnenkwam zochten zijn ogen eerst de schaakklok. Later, maar dan heb ik het al wel over het stadium van volkomen verdwaasdheid waarin hij uiteindelijk verviel, stormde hij naar binnen wanneer ik de voordeur opendeed, holde de kamer in, wierp een blik op de schaakklok en kwam dan pas terug naar het halletje om hallo te zeggen en zijn jas uit te doen. Na dit een paar keer te hebben aangezien vond ik het tijd om er werk van te maken. Dit ging immers te ver. Tonny, we moeten eens praten, zei ik op die bewuste laatste avond. Maar Tonny zag daar niets in. Je bent aan de beurt, zei hij slechts, terwijl hij onafgebroken naar de klok staaarde. Maar mijn beurt was al lang voorbij. Zijn beurt ook trouwens, want hij stond al een kwartier schaakmat. Maar Tonny had niets in de gaten. Hij had alleen maar aandacht voor de klok. Kom, Tonny, zei ik, ik breng je naar huis. Maar Tonny wilde niet, hij wilde bij de klok blijven. Met zijn jas om zijn schouders en de klok twintig centimeter voor zijn gezicht, zijn we naar zijn huis gelopen. Morgen gaan we samen naar de dokter, zei ik. Maar de klok dan?, wierp Tonny tegen. De klok mag mee, zei ik. En zo zaten we de volgende dag gedrieën bij de wijkarts. Moeilijk geval, concludeerde de man, lijkt me iets voor de specialist.

En dus zoek ik Tonny sindsdien met tussenpozen op in Wolfheze waar hij het kalm aan doet. Rustig koffie halen, rustig wat heen en weer wandelen tussen de paviljoens, rustig een partijtje biljarten. Biljarten, zei ik, maar jij hield toch nooit van biljarten? Tonny haalde zijn schouders op. Ik mag toch immers niet meer schaken van de dokter?

Bij het afscheid nam Tonny me even apart. Weet je, zei hij tersluiks om zich heen kijkend, ze hebben hier nog een echt ouderwets biljart, zo eentje met een klok. Dat is leuk spelen, joh!

Uit: 1972-1997, 25 jaar De Sleutelzet

Schaakvereniging De Sleutelzet, Arnhem, 1997